

vuoksi dialektologien ja ei-lingvistien käsitykset aluemurteista eivät koskaan täysin vastaa toisiaan. Toisaalta kansanlingvistiikka saattaa paljastaa kielen ja esimerkiksi etnisten stereotyyppien yhteyksiä. Kuinka paljon kuulemamme kieli vaikuttaa asenteisiin, joita meillä on kyseisen kielimuodon puhujia kohtaan? Johtuvatko käsitykset karjalaisten vilkkaudesta tai hämäläisten hitaudesta siitä, että Kaakkois-Suomen

murteet mielletään sisä- ja loppuheittoilmiöidensä vuoksi nopeatempoisiksi ja hämäläismurteet puolestaan hidasyrytmisiksi? Vaikka kansanlingvistiikkaa ei ehkä aluksi pidetty kovinkaan vakavasti otettavana, sillä on paikkansa dialektologian ja sosiolingvistiikan kentässä. ■

MARIATTA PALANDER

Sähköposti: marjatta.palander@joensuu.fi

VÄHEMMISTÖKIELEN SORTO JA ELPYMINEN

Birger Winsa *Language attitudes and social identity. Oppression and revival of a minority language in Sweden.* Applied linguistics association of Australia. Occasional paper No 17, 1998. 259 s. ISSN 0155-0640.

Kielellinen diversiteetti, vähemmistökielet ja pienten kielten elvyttäminen ovat viime aikoina tulleet yhä useammin kielitieteellisen tutkimuksen piiriin. Tähän ovat vaikuttaneet monet globaalit kehityskulut, joiden tuloksena toisaalta monet vähemmän käytetyt kielet ovat kuolemassa, mutta toisaalta taas vahvojen ja normitettujen kulttuurikielten puhuma-alueiden laidoilla elävät standardoimattomat varietetit ovat alkaneet vaatia oikeuksiaan omaan identiteettiin ja kulttuuriin. Näitä viimeksi mainittuja on myös meänkieli tai varhemalta nimeltään tornionlaaksonsuomi (tor nedalsfinska, Tornedalen Finnish).¹ Meänkielen tutkija ja aktivisti BIRGER WINSA on julkaissut laajan monografian, jossa hän tarkastelee meänkielen sortoa ja elpymistä. Erityisesti hän kiinnittää huomiota tämän pitkään alistetussa asemassa olleen vähemmistökielen merkitykseen siltä kannalta, miten se on muovannut puhujiensa kielellistä ja kulttuurista identiteettiä. Teos on osa

projektia, jonka johtajia ovat olleet professorit Heikki Paunonen (Tampereen yliopisto) ja Erling Wande (Tukholman yliopisto) ja jota Nordiska samarbetsnämnden för humanistisk forskning on rahoittanut.

PETER MÜHLHÄUSLER on kirjoittanut teokseen pitkähkön esipuheen, jossa hän liittää Winsan tutkimuksen alan kansainväliseen tieteelliseen diskurssiin. Hän kirjoittaa muun muassa siitä, miten kielellinen moninaisuus aiemmin nähtiin järjestäytymättömän yhteiskunnan piirteenä ja miten tämä toimi assimilaatiopolitiikan ponttimeina. Valtion ja kansakunnan yhtenäisen identiteetin luomiseksi tarvittiin yhtenäinen kieli, jolla oli selvät rajat sekä maantieteellisesti että kielellisesti. Kirjasuomi esimerkiksi on käynyt läpi useitakin kielenohjailun vaiheita, jotka ovat samalla olleet osa suomen kielen ja suomalaisen kulttuurin emansipaatiota. Näin kirjasuomi samoin kuin monet muut virallisen aseman saaneet valtionkielet ovat mitä selvimmin kulttuu-

¹ Tässä esittelyssä käytän rinnakkain nimityksiä meänkieli ja suomi. Winsa itse käyttää englanninkielisissä tekstissään yleensä nimitystä Finnish.

risia tuotteita, artefakteja, joiden rakennusainesten osa on jäänyt syrjään kehityksen päävirrasta. Mühlhäusler käyttää Einar Haugenin termiä kielellinen ekologia, jolla hän tarkoittaa erilaisten kielellisten prosessien — kuten kirjakielistymisen — yhteyttä kulloiseenkin sosiohistorialliseen tilanteeseen. Meänkielen tarina on hänen mukaansa osa sitä globaalia kehitystä, jossa maailman kielten ekologinen tilanne on järjestäytymässä uudelleen.

TUTKIMUKSEN TAUSTAT JA TAVOITTEET

Winsa asettaa tutkimuksensa tavoitteeksi kuvata, miten suomen tai meänkielen asema on muuttunut 1960-luvulta 1990-luvulle. Hän etsii vastausta kysymyksiin, jotka puhuvat meänkieltä ja millaisissa tilanteissa, miten meänkielen käyttö on muuttunut ja miten kielelliset asenteet ovat muuttuneet sitten 1960-luvun. Vertailukohtenaan hänellä on Magdalena Jaakkolan 1973 julkaisema tutkimus, joka myös käsittelee Tornionjokilaakson kielioloja ja kaksikielisyyttä. Tutkittavat kylät ovat tutkimuksissa myös samoja eli Ruotsin Ylitornion keskustaajama Matarenki ja syrjempänä sijaitseva Aapua. Tutkimuksen aineistoksi Birger Winsa ja Taina Hollo ovat äänittäneet vuosina 1991 ja 1992 yhteensä 81:tä eri-ikäistä informanttia. Vuonna 1966 kerättyä materiaalia on 60 informantilta, joten tutkimuksen koko materiaali on peräti 141 haastattelua. 20 informanttia on mukana sekä 1960- että 1990-luvun otoksessa. Tämän tyyppistä sociolingvististä tutkimusta ei ole näin laajana aikaisemmin tehty tietävästi missään. Mukana on myös lingvistinen osuus, jossa seurataan meänkielessä tapahtuneita muutoksia mainittuna aikana. Lingvistisen osuuden kartoittaa professori Heikki Paunonen.

Tehtävänasettelun jälkeen Winsa esitte-

lee kahdessa luvussa Tornionjokilaakson poliittista, etnistä ja lingvististä historiaa. Hän kertoo alueen historian tärkeät käännekohtat luettelomaisesti alkaen aina kivi-kauden asutusoloista. Teoksen tutkimusongelmien ja tehtävänasettelun kannalta keskeistä on Haminan rauha vuonna 1809 ja sen lopputuloksena syntynyt Ruotsin ja Venäjän raja sekä siitä seurannut kielellinen eriytyminen. Ennen tätä rajanvetoa Tornionjokilaakso oli kieleltään ja kulttuuriltaan yhtenäinen alue. Keskeistä kahdensadan vuoden mittaisessa erilliskehityksessä on ollut siirtyminen halveksitusta ja syrjitystä tornionlaaksonsuomesta meänkieleen, joka terminä sisältää uuden kollektiivisen identiteetin ja arvostuksen. Termiä alettiin käyttää jo 1960-luvulla, vaikka vasta myöhemmin se on tullut laajemmin tunnetuksi, erityisesti kahden nimekkään aktivistin eli Matti Kentän ja Bengt Pohjasen ansiosta.

VÄHEMMISTÖKIELI JA SOSIAALISET OLOT

Sekä Suomen että Ruotsin Tornionjokilaakso on ollut työttömyyden vaivaamaa muutotappioaluetta, ja väkiluku onkin vähentynyt huomattavasti 1960-luvulta 1990-luvulle tultaessa. Meänkielen puhujia Winsa arvelee nykyään olevan Ruotsin viidessä pohjoisimmassa kunnassa yhteensä n. 25 000–30 000, ja 15 000–20 000 puhuu kieltä tämän alueen ulkopuolella. Elinkeinoelämän rakenteen muutos on ollut rajua. 1960-luvulla vielä reilut 40 % alueen asukkaista sai toimeentulonsa maataloudesta mutta 1990-luvulla esimerkiksi Pajalassa enää 11 %. Suurin työllistäjä koko alueella on nykyään julkinen sektori.

Vähemmistöasemalla on mielenkiintoisia kytköksiä muuhun sosiaaliseen tilanteeseen. Esimerkiksi etelämmäs työnhakuun lähteneistä 47 % puhui parhaimpana kieleenään ruotsia. Enemmistökielisyys siis lisä-

si halua sosiaaliseen muutokseen ja liikkuvuuteen. Myös työttömyys oli meänkielisten keskuudessa selvästi yleisempää kuin ruotsinkielisillä tai yhtä hyvin molempia kieliä taitavilla. Maailmalla on tutkittu paljonkin vähemmistöaseman yhteyttä terveyteen ja muihin sosioekonomisiin seikkoihin. Näiden seikkojen positiivinen korrelaatio näkyy hyvin myös puheena olevien Ruotsin viiden pohjoisimman kunnan tilanteessa: odotuksenmukainen elinikä on lyhempi ja sairastavuus korkeampi kuin muualla Ruotsissa. Mielenkiintoinen Tornionlaakson sosiaalisia oloja koskeva seikka on niin sanottu poikkinainti eli avioituminen valtakunnanrajan yli. Myös tässä heijastuu yleismaailmallisestikin havaittu tilanne enemmistön ja vähemmistön suhteissa. Näissä seka-avioliitoissa vaimo on nimittäin useimmiten vähemmistön edustaja ja mies enemmistön, toisinpäin tilanne on harvinainen.

KOULUTUKSEN KIELI JA KYSYMYS ENSIMMÄISESTÄ, PARHAASTA JA SUJUVIMMASTA KIELESTÄ

Neljännessä luvussa Winsa esittelee meänkielen tai suomen opetusta koulussa. 1960-luvun alkuun saakka ei suomea voinut opiskella lainkaan koulussa. Suhtautuminen meänkieleen on vaihdellut eri aikoina, mutta 1800-luvun lopusta lähtien alueella oli käytössä rajut ruotsalaistamistoimet. Suomen puhumisesta saatettiin jopa rangaista oppilaita koulussa, suomenkielisiä ei pantu samoihin opetusryhmiin ja suomenkieliset lapset koottiin kouluviikon ajaksi niin sanotuille työtuville, jossa he olivat erotettuna kotitaukustaan ja jossa kaikki toiminta oli ruotsinkielistä. Sorto päättyi vasta 1950-luvulla, ja 1960-luvun alkupuolella alettiin opettaa standardisuomea valinnaisena aineena. Tämä sulki kuitenkin oppilailta pääsyn lukioon. Niinpä tätä »mahdollisuutta» käytettiin hyväksi varsin vä-

hän. Vuonna 1970 suomi tuli valinnaiseksi aineeksi, jonka opinnoilla saattoi korvata muita aineita. Saman vuosikymmenen lopussa alettiin opettaa meänkieltä standardisuomen sijasta. Se oli nimittäin oppilaille vierasta, ja oppimistulokset olivat heikkoja. Oppilaat tunsivat myös alemmuutta Suomesta muuttaneiden toveriensa rinnalla, jotka tietysti hallitsivat hyvin standardisuomen. Meänkielen tulo oppiaineeksi oli ensimmäinen askel kohti sitä, että tämä kielimuoto on saanut nyttemmin kielen statuksen ja myös virallisen vähemmistökielen aseman.

Viidennessä luvussa paneudutaan informanttien ensimmäiseen, parhaaseen ja sujuvimpaan kieleen. Näiden merkitys kaksikielisessä yhteisössä on nimittäin toinen kuin yksikielisessä, jossa ne yleensä lankeavat yhteen. Sujuvimpana kielenään pitää aapualaisista suomea 70 % ja matarenkiläisistä 31 %. Parhaimpana kielenään suomea pitävät harvemmat, mikä kertoo selvästi eri kielten työjaosta: ruotsi on koulutuksen ja kaiken julkisen elämän kieli. Suomi puolestaan on tunteiden kieli; 47 % matarenkiläisistä ja peräti 75 % aapualaisista ilmoittaa kiroilevansa suomeksi. Myös jotkut pääsääntöisesti ruotsia käyttävät ilmoittavat kuitenkin kiroilevansa suomeksi, koska suomenkielisillä voimasanoilla tuntuu olevan paremmin tehoa! Winsa esittelee tuloksia yleensä selkein pylväsdiagrammeihin, mutta sivun 69 kuviodien diagrammeissa on samoja värejä käytetty eri funktioissa, ja lisäksi kuviodien 15 ja 16 selitykset eivät näy kunnolla.

Koodinvaihto ja lainaus kielestä toiseen ovat yleisiä. Koodinvaihto tapahtuu usein jopa kesken lauseen, mikä heijastaa käytettyjen kielten oppimista eri tilanteissa. Yksikielisen kanssa keskustellessaan monet meänkieliset ilmoittavat tuntevansa epävarmuutta, koska silloin kielelliseen muotoon pitää kiinnittää enemmän huomio-
▷

ta. Niinpä kaksikieliset ovat esimerkiksi työtovereina suositumpia kuin yksikieliset. Koodinvaihto on erityisen merkityksellinen sosiaalisen identiteetin kannalta. Siinä missä yksikielinen suomalainen helposti pitää koodinvaihtoa tuomittavana ja merkinä huonosta kielitaidosta, sen hyväksyminen luo meänkieliselle ryhmäidentiteettiä. Samanlaisia havaintoja on tehty myös muualla.

KIELENVAIHTO

Meänkielen kouluaineeksi tulosta ja vähemmistöaseman saavuttamisesta huolimatta kielenvaihto Ruotsin Tornionjokilaaksossa etenee. Tekijä esittelee parin tapauksen avulla kielenvaihdon tyypillisen kaavan. Stina, joka on syntynyt 1952, on oppinut suomen kotonaan, ja hänellä on sujuva kielitaito. Vanhemmat ovat kuitenkin puhuneet hänelle ruotsia, vaikka heidän keskinäinen kielensä olikin suomi. Omille lapsilleen hän on 1970-luvulla puhunut vain ruotsia, koska silloin aktiivisen kaksikielisyyden sijasta vallalla oli vielä käsitys, että monta kieltä lapsen kasvuympäristössä aiheuttaa puolikielisyyttä ja sitä kautta kognitiivisten prosessien vaikeutumista. Stinan paras kieli on suomi, ja hän käyttää sitä päivittäin työssäänkin ja häpeää ruotsinsa vierasta aksenttia.

Eva on syntynyt vuonna 1970, eikä hänen suomensa ole enää kovin sujuvaa. Vanhemmat ovat puhuneet valtaosin ruotsia kotona, mutta suomeakin on jonkin verran käytetty. Eva on myös sitä sukupolvea, jolle kotiseudun suomalainen tausta ei ole enää selvä. Vasta aikuisena hän sanoo tajunneensa, että hän itse asiassa kuuluu ensimmäiseen sukupolveen, joka pääsääntöisesti käyttää ruotsia. Hänen asenteensa suomea ja meänkieltä kohtaan on kuitenkin myönteinen, ja hän ajattelee voivansa panna omat lapsensa koulussa kotikielen opetukseen. Itse hän ei ole opiskellut suomea koulussa.

Samaan aikaan kun väestön kielitaito ja etninen tietoisuus ovat alkaneet rapautua, asenteet kieltä kohtaan ovat siis muuttuneet myönteisemmiksi.

Sukupuoli on myös kielenvaihtoprosessissa mielenkiintoinen muuttuja. Kuten sosiolingvistikirjallisuudessa on moiteen otteeseen ehditty todeta, naiset ovat kielellisesti joustavampia kuin miehet ja paitsi omaksuvat helpommin puhekielen uudennoksia myös taipuvat nopeammin kielenvaihtoon. Näin on myös tässä tapauksessa, ja pojilla on tyttöjä parempi meänkielen taito. Yhtenä selityksenä tälle Winsa näkee sen, että miehet toimivat naisia useammin alueen perinteisten elinkeinojen piirissä. Esimerkkeinä hän mainitsee poronhoidon, maanviljelyn, metsätyöt, metsästyksen ja kalastuksen. Meänkieli on se kieli, joka kuvaa näiden toimintojen ympäristöä, ja se on näillä aloilla toimiville miehille tärkeä ryhmäidentiteetin tekijä. Joissakin erityistilanteissa sen merkitys korostuu vielä selvemmin, esimerkkinä Winsa mainitsee hirvijahdin. Tämä näkyy mielenkiintoisella tavalla alueen kielioloissa nykyään siten, että syrjäisiin kyliin jääneet 1960-luvulla syntyneet miehet ovat nyttemmin vaihtaneet kielensä suomeksi, vaikka heille lapsina on puhuttu ruotsia.

Julkisissa tilanteissa, kuten esimerkiksi kaupassa, suomea käytetään paljon. Yli 30-vuotiaat käyttävät sitä nykyään yhtä paljon kuin 1960-luvun vertailututkimus osoittaa. Syynä on varmasti asenteiden muuttuminen myönteisemmäksi meänkieltä kohtaan. Kirkon piirissä suomen käyttö on selvästi vähenemässä, vaikka juuri uskonnollisessa elämässä suomen kieli oli käytössä raskaimmankin sarron aikoina. Viime aikoina Övertorneån ja Ylitornion kunnat ovat kehittäneet yhteistyötään julkisella sektorilla, ja tämä on osaltaan lisännyt kaksikielisyyden kysyntää. Ruotsin ja Suomen EU-jäsenyys on edesauttanut tätä työtä.

KIELITAITO

Kuudes luku käsittelee kielitaitoa. Winsa esittää jälleen pylväsdiagrammein 1960- ja 1990-luvun tilanteen. Informanteilta on kysytty erikseen suomen ymmärtämistä, puhumista, lukemista ja kirjoittamista. Viimeksi mainittu on tietysti kaikkein vaativin kielitaidon mittari, ja suurin osa informanteista ilmoittaa kirjoittavansa suomea joko huonosti tai ei ollenkaan. Vuoden 1991 aineistossa 91 % kaikista oppaista ilmoittaa ymmärtävänsä suomea, mutta vain 28 % osaa mielestään kirjoittaa sitä hyvin tai melko hyvin. Osa ei pystynyt vastaamaan kysymykseen suomen luku- ja kirjoitustaidosta, koska he eivät yksinkertaisesti olleet koskaan taitojaan kokeilleet.

Kaksikielisinä pitää vastaajista itseään 70 %, ja 17 % luonnehtii itseään seka-, puoli- tai yksikieliseksi. Nykyisin virallinen myönteinen asenne meänkieltä kohtaan kasvattaa kaksikieliseksi ilmoittautujien määrää, vaikka nuorten kielitaito saattaa monesti olla vain passiivinen. Vanhemman väestön keskuudessa elää edelleen pelko siitä, että monikielinen ympäristö haittaa lapsen kielellisen kompetenssin kehittymistä.

Oma tärkeä asemansa Ruotsin Tornionlaakson suomen kielen taidon ylläpitämisessä on lestadiolaisuudella, mille Winsa omistaa yhden alaluvun. Lestadiolaisella herätysliikkeellä on vahva asema alueella, ja meänkieltä on luonnehdittu sen lingua sacraksi. Tämä on samalla hyvin tyypillinen esimerkki vähemmistökielen kontekstisidonnaisuudesta ja siitä, miten joillekuille äidinkieli saattaa tiukasti kytkeytyä tiettyyn domeeniin. Nykyään kuitenkin seuroissa käytetään rinnan suomea ja ruotsia kaikissa Tornionlaakson kylissä, ja Winsa arvelee suomen syrjäytyvän parin tulevan vuosikymmenen kuluessa. Lestadiolainen herätysliike on myös pitäytynyt 1800-luvun raamatunkäännöksessä ja Laestadiuksen

teksteissä. Näin sen piirissä käytetty suomi on varsin arkaistista, ja siksi monet lestadiolaiset eivät hyväksy Bengt Pohjasen meänkielille kääntämiä Markuksen ja Johanneksen (1988, 1994) evankeliumeja, koska niiden kieli tekee heidän mielestään Jumalan sanan huvittavan kuuloiseksi.

KIELELLINEN JA KULTTUURINEN IDENTITEETTI

Ruotsin pitkään jatkunut vähemmistöjä sortava kielipolitiikka on saanut monet tornionlaaksolaiset kieltämään kaksikielisen taustansa ja häpeämään ruotsinsa meänkielistä aksenttia. Peräti 40 % informanteista häpeää taustaansa. Tämä on aiheuttanut sen, että monilla on heikko omanarvontunto ja he suhtautuvat kielteisesti kaikkeen Suomeen ja suomalaisuuteen liittyvään. Winsa siteeraa informanttiensa kommentteja, ja niistä voi lukea paljon pessimismia meänkieleen suhtautumisessa. Monien mielestä kyseessä on pelkkä sekamelska, joidenkin mielestä rajoittunut murre, naurettava kokeilu tai pelkästään vanhojen nostalgia.

Kielellinen identiteetti on kuitenkin muuttunut 1960-luvulta 1990-luvulle selvästi. Vuonna 1966 nimittäin vain 23 % haastatelluista piti itseään suomenkielisenä ja vuonna 1992 jo peräti 49 %. Vastaavasti kaksikielisinä itseään pitävien määrä on vähentynyt 39 %:sta 9 %:iin. Identiteetin vaihtamisen syyksi Winsa arvelee sitä, että meänkieltä on alettu pitää suomesta erillisenä kielenä. Ruotsinkielisiksi identifioituvien määrä on pysynyt lähes samana, eli vuoden 1966 prosenttiluku on 38 ja vuoden 1992 luku 40.

Kulttuurinen tiedostaminen on alkanut 1980-luvulla, ja se on saanut aikaan paljon meänkielistä toimintaa. On harrastajateatteri, kaunokirjallisuutta, radiolähetyksiä, musiikkia ja kouluopetusta. On myös julkaistu kaksi sanakirjaa ja kielioppi. Lisäk-

si vuonna 1981 perustettiin Svenska Tornedalingars Riksförbund – Tornionlaaksolaiset (STR – T) vaalimaan meänkielistä kulttuuria, ja vuonna 1988 perustettiin vielä Tornionlaakson Akadeemi (Meän akateemi), Academia Tornedaliensis. Kaikki tämä on vahvistanut suomea puhuvien vähemmistöidentiteettiä. Noin 30 % sekä Aapuan että Matarengin informanteista ilmoittaakin suhtautumisensa meänkieltä kohtaan muuttuneen viime aikoina myönteisemmäksi.

LOPUKSI

Tornionlaaksolaisia on Ruotsissa kohdeltu milloin kielellisenä, kulttuurisena tai etnisenä vähemmistönä ja milloin taas siirtolaisina, useimmiten kuitenkin tavallisina Ruotsin kansalaisina, joilla ei ole erityisiä oikeuksia. Varhemmin ei myöskään tehty eroa siirtolaisten ja kotoisten vähemmistöjen välillä. Tämän vuoksi esimerkiksi vielä vuonna 1994 valmistuneessa Ruotsin opetusministeriön selvityksessä ruotsinsuomalaisia ja meänkielisiä kohdeltiin yhtenä ryhmänä. Tie yhdeksi tunnustetuksi vähemmistökieliksi ruotsinsuomen, saamen, romanin ja jiddišin rinnalla on ollut pitkä. Tulevaisuus ei ole kuitenkaan vielä turvattu. Winsa toivookin meänkielille lisää taloudellista tukea, muuten hän näkee kielen tulevaisuuden synkkänä. Hän toteaa, että esimerkiksi

saamen kielen tukitoimet ovat laajemmat.

Birger Winsan teos on laaja ja perusteellinen. Rakenteeltaan se ei aina tosin ole kovin selkeä, koska samoja asioita käsitellään monissa luvuissa, ja varsinkin teoksen loppupuolella alkavat toistua jo aiemminkin mainitut asiat. Kirja on kuitenkin tärkeää luettavaa jokaiselle kielen emansipaatiosta ja elvyttämisestä kiinnostuneelle. Se tarjoaa ajankohtaisen ja monipuolisen katsauksen kielen, kulttuurin ja identiteetin monimutkaiseen suhteeseen. Kirja on lingvistien lisäksi terveellistä luettavaa kaikille isosuomalaisille, joiden tietämys rajojemme takana asuvien ja meitä lähellä olevien vähemmistöjen asioista on usein peräti puutteellinen. Erityisen tärkeää luettavaa Winsan teos on ruotsalaisille. On hieno asia, että meänkieliset saavat tämän englanniksi kirjoitetun teoksen kautta asiansa kansainväliseen tietoisuuteen. Tästä lähtien vähemmistökielten puhujien identiteettiä ja emansipaatiopyrkimyksiä esittelevässä kirjallisuudessa varmasti pitkään viitataan Winsan teokseen. ■

HARRI MANTILA

Suomen ja saamen kielen ja logopedian laitos

PL 1000

90014 Oulun yliopisto

KAKSI MURREKIRJAA SAVON MAAKUNNASTA

Marjatta Palander *Savonlinnan seudun murrekirja*. Kotiseudun murrekirjoja 14. SKST 749. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura 1999. 380 s. ISBN 951-746-111-9.

Aila Mielikäinen *Mikkelin seudun murrekirja*. Kotiseudun murrekirjoja 15. SKST 764. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura 1999. 352 s. ISBN 951-746-132-1.

Savolaismurteilla on viime vuosina julkaistu monenlaisia painotuotteita — sarjakuvista Kalevalaan ja paikallislehdistä katekismukseen. Asialla ovat enimmäk-

seen olleet kielestä kiinnostuneet maallikot. Innostusta näyttää riittävän myös lukijoiden parissa, ovathan ainakin Asterixit ja uutislehdet käyneet hyvin kaupaksi. Kun kielen-